

tej malarii, za katero nimamo v vsakem kotu pripravnih mojstrov. Ako še omenim, da so Ternovčani dali po gosp. Samasa-tu tudi svoj veliki zvon preliti, ki s svojim glasom H tako veličanstveno doni, da malokter drug lepše, razodenem le še to željo, naj bi marljivi gosp. fajmošter še tudi orglje v take roke dali, da bi se ujemale lepo z vsem lepim, kar ima zdaj zala cerkev ternovska. Paznik.

Glasi o cesarskem ukazu,

ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva.

XI.

Cesarski ukaz 20. avgusta t. l., kakor smo brali v 34. listu „Novic“, vелеva, da naj se mladež vprihodnjič po gimnazijah našega cesarstva v tistem jeziku podučuje, kateri je materin večini učencov, in hoče tako dati vsakemu svoje, kolikor je mogoče na tem svetu, kjer ni nič popolnega.

Besed tega visokega ukaza se terdno deržimo in verno pričakujemo, da se bode tudi nam Slovencom po pravici dalo, kar se je brez izjeme in brez prideržka oklicalo vsem narodom avstrijskim, čeravno imamo protivnikov dosti, ki zaničujejo visoko častitljivi jezik slovenski.

Odkod pa protivni ugovori, odkod taka nevolja nekterih zastran tega cesarskega ukaza, ki tudi nam ima dati, kar nam gré? Nerazumejo ne naših težav in potreb, ne naše pravice in zmožnosti, ako so dobre volje, — ali pa jih nočejo razumeti, ako so hude. Vselej velja: „Oče odpušaj jim; saj ne vejo, kaj delajo“. Ker pa taki zaslepljenci, naj so naše ali druge kerví, po drugih — nemških — časnikih svoje cesarskemu ukazu zoperne, nam krivične misli trosijo, bi pač jako koristno bilo, ako bi se dotični sostavki iz „Novic“ poslali ponemčeni v ravno tiste časnike, kateri so zoper naše potrebe in zmožnosti krivo govorili, da se pred visoko vlado in pred vsem svetom razjasni in odpravi ta mrena, s katero hočejo slepi ali hudovoljci pravico omrežiti. Saj so vredniki dolžni, tudi odgovore sprejemati v svoje liste. *)

Tudi jaz terdim, da se ima vsak učenec najpred dobro učiti maternega jezika; tudi jaz terdim, da se naj v jezikopisani Avstrii vsak gimnazijalen učenec dobro uči vladnega nemškega jezika; tudi jaz terdim, da je prekoristno se učiti še drugih sosednih jezikov, kolikor mogoče.

Če pa nenemški narodi složno podajajo roke in trud v blagor občni domovini Avstrii, bo saj bratovsko in uza-jemno, da se nemški učenci, ktere vlastna volja ali druga neobhodljiva okolnost v naše gimnazije in kraje pripelja, uče tudi našega domačega učnega jezika v svoj in občni blagor, kakor sl. ministerstvo nauka živo priporoča v nalašč natisnjeni in vodjem gimnazij in realk razposlani knjižici, da bi se delila med nemške učence. **) Saj večno velja: „Roka roko umiva“, in kolikor jezikov znaš, toliko človekov veljaš“. Zato želimo:

Ne terdite krivo vladi in svetu, da nimamo dovelj slovenskih učiteljev. Gospod Terdina jih je na perste naštel. Povem vam, koj jih bo obilno! Ne bodo hodili drugod s trebuhom za kruhom, ako se jim ponuja domá v domačem premilem jeziku. — Dobro se spominjam, ko se je pred 10 leti glas razlegal, da bodo uradnije ljudstvu v domačem jeziku morale pisati, kako urno in pridno so se naši uradniki

slovenščine vadili, da bi mahom pripravljeni bili, ako bi treba bilo!

Ne oponašajte, da še nimamo knjig za gimnazijske razrede. Verjemite nam, da smo toliko praktični in se ne ukvarjamo z rečmi, ki niso treba — ali ne smejo treba biti. Nikdo ne zgotavlja robe, ktera se ne rabi in ne kupuje. Ne vi, ne noben drug umen človek ne piše šolskih knjig v jeziku, ki za šole ni pripuščen. Kdo bi jih rabil? kdo kupoval? Verh tega pa mi povejte še: kako stare pa so sedanje učne knjige po gimnazijah ali realkah? Menda maloktera čez 10 let; večidel so mlajši šopki nabrani iz več vertov, tudi tujih — in pogostoma tudi po tujih vertnarjih. Marsiktero teh knjig so našinci spisali, česa je priča njih slovansko ime na prvi strani. Ako so jo vedili v nemškem prav zadeti, Bogme! da jo bojo vedili tudi v našem jeziku, berž ko bo treba. Dokazov imamo in podlage zadosti.

Ne zabavljajte, da nimamo veliko slovstva. Slovstvo je nježen cvet. Cvetlica ne cvete, kjer jo nemila noga teptá; kjer se ne sme okopavati in zalivati; ne raste, kjer se ji vertnarji, ljubci in častivci odvrčajo ali oddomačujejo. To je stara — pa ne naša krivica! Zato ne naganjajte, ne silite, ne bodite krivi, da še bi dalje terpela. Ne overajte visokega ukaza v početi popravi, da se skeleča rana zaceli po pravem vračniku. Če podlago razcvetja podjedate, ga nikoli ne bode, in stara zabavljica: „nimajo slovstva“, bi bila vaša stareja krivica! — Tudi smem tolažno in ponosno reči, kar so se nam verige prejšnjih žalostnejših časov po visoki vladi zrahljale, se je pri nas v naših razmerah v desetih letih več storilo, ko drugod v petdesetih. In ako se nam sedaj podari pol toliko podpore, ko je bilo nekdanj over, bo gotovo uspeh vesel. Čez silo pa nikdo ne more.

Ne krivite ljudstva po slepih sklepih. Razločujte pošteno med kratkovidnim, prostim in nečimernim in pa med podučenim in rodoljubnim človekom slednjega naroda. Spominjajte se basni Menenia Agripove! Neprevidni priprosti ljudje so terjali in sklenili, kar bi jih bilo pogubilo. Čversta noga zajde, pridna roka seže krivo, ako jima ne sveti bistro oko. Pregladen seže po srovi ali nezreli hrani, da si le berž silni glad potolaži — ne porajta, kak hudo utegne to njegovo zdravje in življenje podkapati. — Še več, kdo se utoja (vtaplja), in že zavest zgublja, se ne dá priplavšemu rešniku prijeti, da bi ga otel iz nevarnosti, temoč ves omoten loví okoli sebe, kar more najhitreje zgrabiti, da še milega rešnika sebo pogrezne. In na take krive slabe podlage hočete operati svoje dokaze?! Komur je mar za občni blagor, ne prša nevednega priprostega za svet, ker vé, da govori ali kriči, kako ga ravno sila tere, ali prvi dobiček mika in slepi, ne pa previdno, kakor bi se dala lepo terdno postaviti hiša občne stanovitne sreče.

Tak — vaš — in tudi moj nasvet je v tej reči vladi nepotreben.

Bog pa daj, da bi rodoljubni možje, ki so njenega zaupanja vredni, ji berž pripomogli vresničiti, kar njeni blagi ukaz razglása! Njim gré skerb, overe — prave in krive odpravljati in skoremu pričetku pot uglajati.

To so moje misli o tej zadevi, in moj odgovor tistim, ki se po nemških časnikih ustavljajo cesarskemu ukazu zastran učnega slovenskega jezika po naših gimnazijah, terdé, da ga ni treba, ali da ni moči za to! Živkov.

Slovenščina na Slovenskem.

(Dalje.)

Nekteri ljudi pa nečeju toga viditi, nečeju toga slišati i spoznati, da je slovenščina imenitna, koristna i potrebna — i to je tisti glavni uzrok, tisti glavni koren, iz kteroga poganjaju zaderžki i overe našega napredovanja.

*

*) Po tiskarnih postavah se ne more noben časnik siliti, da bi vzel v svoj list razjasnenje kake krive misli; le razjasnenje pomot o djanskih zadevah (Thatsachen) mora vzeti. Da bi pa iz proste volje kaj vzeli, ni misliti. Slavni vladi pa, se nadjamo, so znane pravične, v „Novicah“ razodete želje. Vred.

**) „Betrachtungen über das Studium der Sprachen der nicht-deutschen Völkerstämme in der österreichischen Monarchie für jüngere Studierende, und Ansprache an dieselben zur Erlernung dieser Sprache“. Wien 1850.